

Publieksymposium Meertens Instituut

Thema: ***De boerderij***

Titels en samenvattingen: zie p.3-6

11 en 12 november 2019; 12.00 tot en met 17.00

Lokatie: NIAS zolder, Korte Spinhuissteeg 3

Aantal aanwezigen max. 50 inschrijvingen, melden bij: communicatie@meertens.knaw.nl

11 november 2019

12.00 – 12.05 Welkom, Leonie Cornips

12.05 – 12.25 Antal van den Bosch – MI

Dier, mens, machine: Een driegesprek

12.25 – 12.45 Frans Hinskens – MI

Koetjes, kalfjes en andere diertjes in Ripuarië e.o.

12.45 – 13.05 Jan Stroop – MI

Boeren in Nieuw Nederland

Pauze

13.20 – 13.40 Markus Balkenhol – MI

Van plantage naar kinderboerderij. De Gliphoeve in Amsterdam Zuidoost

13.40 – 14.00 Fien de Malsche – ex-MI/ UvA alumnus

Kan je met geiten op dezelfde manier communiceren als met mensen?

14.00 – 14.20 Louis van den Hengel – UM

Koeien in de kunst

Pauze

14.40 – 15.00 Nicoline van de Sijs – MI

Waar komt de koe vandaan?

15.00 – 15.20 Leonie Cornips en Marjo van Koppen – MI

Koeien zeggen geen boe

15.20 – 15.40 Folgert Karsdorp – MI

Koeien in de ruimte

Pauze

16.00 – 16.20 Tilly Hazenberg & Tjitske van Leeuwen

Melk komt uit een pak

16.20 – 16.40 Theo Meder – MI

Boer zoekt koe

16.40 – 17.00 Marc van Oostendorp – MI

Boerengedichten

Borrel tot 18.00

12 november 2019

- 12.00 – 12.05 Welkom, Leonie Cornips
12.05 – 12.25 Jan Berns – MI
Het paardenwoordenboek van Stefan von Máday en de regionale dialectwoordeboeken
12.25 – 12.45 Alain Corbeau en Gertjan Postma – MI
Variatie en uniformiteit in lokroepen voor dieren
12.45 – 13.05 Vincent de Rooij – UvA
De bebording van de hedendaagse boerderij: Over het 'leesbaar' maken van transitieprocessen in het boerenbedrijf

Pauze

- 13.20 – 13.40 Ton van der Wouden – MI
De woordstructuur van het boerenbedrijf
13.40 – 14.00 Bert Theunissen – UU
Adellijke koeien
14.00 – 14.20 Elise 't Hart – MI (ex-artist in residence)
Van blatende schaap naar brommende bus

Pauze

- 14.40 – 15.00 Sophie Elpers – MI
Omstreden landschap
15.00 – 15.20 Jos Swanenberg – UT
Praten met de beesten in Brabantse dialecten
15.20 – 15.40 Leonie Cornips – MI
Met de groeten van de koe

Pauze

- 16.00 – 16.20 Oscar Verkaaik – UvA
Polder Panda: Liefde en Duurzaamheid in de Nederlandse koeienindustrie
16.20 – 16.40 Martine de Bruin – MI
Bezongen boeren

Borrel: tot 17.30

TITELS EN SAMENVATTINGEN: P.3-6

TITELS EN SAMENVATTINGEN

11 NOVEMBER

Markus Balkenhol – MI

Van plantage naar kinderboerderij. De Gliphoeve in Amsterdam Zuidoost

De kinderboerderij Gliphoeve in Amsterdam Zuidoost als een venster op postkoloniaal Nederland.

Antal van den Bosch – MI

Dier, mens, machine: Een driegesprek

Mens-machine-interactie is een vakgebied dat sinds de jaren '80 nieuwe vormen van interactie tussen mens en (vooral) computer onderzoekt. De relatie tussen mens en machine is een vat vol tegenstrijdigheden, zo blijkt uit veel van dit onderzoek. Kunnen we inzichten uit dit vakgebied gebruiken bij het begrijpen van de twee andere interacties, die tussen dieren en machines, en tussen mensen en dieren? Schrikken dieren bijvoorbeeld net zo van de "uncanny valley" als wij mensen? Spreken we net zo tegen ons huisdier als tegen onze computer? In deze bijdrage werk ik een aantal van deze vragen uit.

Leonie Cornips en Marjo van Koppen – HUC/MI

Koeien zeggen geen boe

We laten zien dat koeien niet zo erg van ons verschillen en ook met hun lichaam *nee* kunnen zeggen. We vermoeden dat koeien net als mensen ook een grammatica hebben waarmee ze intenties kunnen uitdrukken.

Tilly Hazenberg & Tjitske van Leeuwen

Melk komt uit een pak

Tien jaar geleden reisden fotograaf Tjitske van Leeuwen en conceptmaker Tilly Hazenberg af naar Gelderland. Ze willen hun ideeën over het boerenleven toetsen aan de praktijk. Ze bellen aan bij een willekeurige boer en vragen of ze hem en zijn gezin mogen portretteren. Uiteindelijk geven zes boeren toestemming om tien jaar lang gevolgd te worden. Van Leeuwen en Hazenberg gaan halfjaarlijks bij de zes landbouwers en veehouderijen langs om het boerenleven in Nederland te schetsen. Ze stellen vragen, documenteren en fotograferen.

Louis van den Hengel – Universiteit Maastricht

Koeien in de kunst

Kunstenaars van alle tijden hebben zich door koeien laten inspireren. Koeienkunst bestaat in allerlei vormen en media, van klassieke veestukken tot abstracte koeienportretten en van koeienmuziek tot experimentele bio-kunst. In deze bijdrage bespreek ik een aantal hedendaagse kunstwerken die de koe centraal stellen als een wezen van vlees en bloed, dat wil zeggen: als een individu met een eigen ziel en persoonlijkheid én als object van industriële uitbuiting door de mens. Kunnen dergelijke kunstwerken bijdragen aan meer begrip onder menselijke dieren van de geleefde ervaring van koeien? En hoe kunnen we deze kunst zelf bekijken als een vorm van intersoortelijke dialoog?

Frans Hinskens – MI

Koetjes, kalfjes en andere diertjes in Ripuarië e.o.

Er zitten allerlei interessante kanten aan aanduidingen voor dieren en diertjes op en rond de boerderij, zoals die vanouds gehanteerd worden in de Ripuarische en Ripuarisch-Oostlimburgse dialecten (gesproken in de regio Vaals-Kerkrade-Heerlen). Ik zal stilstaan bij enkele opvallende taalkundige verschijnselen.

Folger Karsdorp – MI

Koeien in de ruimte

Distributionele semantiek heeft zich bewezen als een robuust model voor het analyseren van semantische verandering in grote hoeveelheden data. Met behulp van deze modellen, bestudeer ik de ontwikkeling van het semantische veld 'koe' in de afgelopen 100 jaar. De resultaten bieden een uniek inzicht in de perceptie van koeien in de twintigste eeuw.

Fien de Malsche – ex-MI/ UvA alumna

Kan je met geiten op dezelfde manier communiceren als met mensen?

Is het mogelijk is om mens-dier communicatie met dezelfde taalkundige theorieën te analyseren als menselijke communicatie? Daartoe onderzocht ik communicatie tussen mensen en geiten op een Nederlandse geitenboerderij, specifiek tijdens de voedermomenten van de dieren. Hierbij keek ik naar de blikken, de bewegingen, en de stemmen van zowel de geiten als de mensen. De resultaten tonen aan dat het zeker mogelijk is om dieren te betrekken in traditionele taalkundige theorieën, en benadrukken zo ook de nood aan verder onderzoek in deze richting.

Theo Meder – MI

Boer zoekt koe

Over traditionele volksverhalen uit een agrarische samenleving

Marc van Oostendorp – MI

Boerengedichten

Na een paar weken van boerenonrust publiceerde Dichter des Vaderlands Tsead Bruinja een opvallend gedicht, waarin hij aandacht vroeg voor de wanhoop en de stijgende zelfmoordpercentages onder Nederlandse boeren: "je laat verloren gaan wat je ouders / en hun ouders hebben opgebouwd // daar zou ik ook voor met de trekker / naar den haag gaan". Het is een schril contrast met het "Hoe genoeglijk rolt het leven des gerusten landmans heen" van de achttiende-eeuwse dichter (en boer) H.K. Poot. Wat voor beeld bestaat er eigenlijk van boeren in de Nederlandse letteren? En wordt het echt almaar minder, volgens dat beeld?

Jan Stroop – ex-MI

Boeren in Nieuw Nederland

Nieuw Nederland heette de kolonie die in 1624 ontstond op 't eiland Manhattan. Dat was een leeg gebied waar een groepje pioniers begon te boeren. Dat 't starters waren kun je nog zien aan hun terminologie, die overgeleverd is o.a. in 't Register van de Provinciale Secretaris van de West Indische Compagnie.

Nicoline van der Sijs – MI

Waar komt de koe vandaan?

Hoe oud zijn woorden als koe, kalf, rund, waar komen ze vandaan en wat zeggen ze over de relatie met de mens?

12 NOVEMBER

Jan Berns – ex-MI

Het paardenwoordenboek van Stefan von Máday en de regionale dialectwoordenboeken

In zijn boek *Psychologie des Pferdes und der Dressur* (Berlijn 1912) geeft Stefan von Máday, aan het einde van de paragraaf over de stem van het paard een zeer beknopt woordenboek, het beperkt zich tot de verschillende vormen van hinneken.

In de boerenvaktaal, zoals die is opgeslagen in de regionale dialectwoordenboeken, hebben de koe en het paard ook een stem en dat wordt uitgedrukt in de verschillende manieren van loeien en hinneken.

Martine de Bruin – MI

Bezongen boeren

Als we zoeken naar de liederen die door de eeuwen heen werden verzameld over het boerenbedrijf, dan vinden we er slechts weinig die op de boerderij werden gezongen. Wel vinden we veel liederen óver het boerenbedrijf, en dan vooral over boeren. In kluchtliedjes heeft de stereotype boer vaak een accent en hij blinkt uit in domheid of boerenslimheid. Daarnaast zien we de boer in een juist heel positieve rol: hij zorgt samen met zijn boerin voor andere mensen door de productie van voedsel. Hij staat dicht bij de natuur, Gods schepping. Stedelingen kunnen de boer dan ook zien als een lichtend voorbeeld.

Alain Corbeau en Gertjan Postma – MI

Variatie en uniformiteit in lokroepen voor dieren

Mens-diercommunicatie die van de mens uitgaat, begint veelal met een lokroep, die het dier moet aantrekken en/of op zijn gemak moet stellen. Deze lokroepen zijn voor een deel soortspecifiek. In de Nederlandse dialecten vinden we een veelheid aan roep- en lokwoorden voor allerlei dieren. Soms lopen deze woorden sterk uiteen, maar soms ook is er juist een opmerkelijke overeenkomst tussen bepaalde vormen. Onze presentatie is een verkennend onderzoek naar eventuele patronen in deze groep woorden, die zich doorgaans onttrekt aan de gewone regels van de taal.

Leonie Cornips – MI

Met de groeten van de melkkoe

De melkkoe is zeer beleefd. Ze groet mensen die de stal inlopen, de tractor die voorbij rijdt en buurkoeien. Toch groet ze niet altijd, wanneer doet ze dat wel en niet? En hoe klinkt de groet van de melkkoe?

Sophie Elpers – MI

Omstreden landschap

Architectuur dynamieken op het platteland.

Elise 't Hart – MI (ex-artist in residence)

Van blatende schaap naar brommende bus

Over hoe de klanken van een kleine boerderij in Utrecht langzaam werden overstemd door geruis van de stad. Een project van kunstenaar Elise 't Hart die tijdelijk verbleef op dit transformerende stukje land.

Bert Theunissen – UU

Adellijke koeien

Het Friese paard heeft 'adel', zeggen de liefhebbers. Hebben Friese koeien ook 'adel'? Midden vorige eeuw vonden de Friese boeren van wel. Wat betekende dat? Het had alles te maken met een manier van boeren die van heel andere principes uitging dan wat tegenwoordig gangbaar is. Het doel was niet om zoveel mogelijk melk per koe te produceren, maar om een mooi gemiddelde te halen dat duurzaam was. En daarvoor had je adellijke koeien nodig. Landbouwwetenschappers schudden daar indertijd hun hoofd bij. Maar dat is inmiddels veranderd. We moeten misschien wel terug naar adellijke koeien?

Vincent de Rooij – Amsterdam Institute for Social Science Research, Afdeling Antropologie, Universiteit van Amsterdam

De bebording van de hedendaagse boerderij: Over het 'leesbaar' maken van transitieprocessen in het boerenbedrijf

De hedendaagse boerderij maakt niet alleen een economische crisis maar ook een identiteitscrisis door. Veel boerderijen zijn in transitie van oude vertrouwde manieren van werken naar nieuwe vormen van boer-zijn. In deze presentatie kijk ik naar hoe boer|inn|en dergelijke transitieprocessen vormgeven en 'leesbaar' maken voor zichzelf en anderen door het beborden van de boerderij.

Ton van der Wouden – MI

De woordstructuur van het boerenbedrijf

Waarom noemen we een boerderij een 'boerderij'? En waarom heet een boerin 'boerin' en geen 'boerster', 'boeres' of 'vrouwtjesboer'?

Jos Swanenberg – UT

Praten met de beesten in Brabantse dialecten

In Brabantse dialecten wordt één woord gebruikt voor een varken en voor een koe, namelijk 'kuus'. In deze bijdrage wordt besproken hoe deze spraakverwarring ontstaan kan zijn en wat ons dat kan leren over de bijzondere positie van de woordenschat die ontstaan is uit het praten met de beesten op de boerderij.

Oscar Verkaaik -UvA

Polder Panda: Liefde en Duurzaamheid in de Nederlandse koeienindustrie

De grote meerderheid van de Nederlandse koeien zijn Holsteinkoeien, een ras dat is doorgefokt om een zo hoog mogelijke melkproductie te bereiken. Vanaf de jaren zeventig heeft de Holstein vrijwel alle andere koeienrassen vervangen. Maar er is ook een tegenbeweging van boeren, activisten en academici die de oudere Nederlandse koeienrassen wil behouden. Sterker nog, de Holstein wordt in verband gebracht met een reeks van problemen in de veeteelt waar de oudere rassen minder vatbaar voor zouden zijn. Hoe wordt dit debat geframet in de context van de ophanden zijnde transitie binnen de veeteelt?

